

zivi nabavljenih časopisa po godinama, članovi upravnog odbora knjižnice, rad Književnog kruga i broj održanih manifestacija. Pri kraju ovoga izvješća profesor Vuković, zabrinut osiromašenjem kulturnog života u Petrovaradinu i njegovoj okolici, zbog stagnacije i smanjenja pojedinih parametara u tabličnim analizama, prije svega u broju održanih manifestacija polovicom 60-tih godina prošloga stoljeća, postavlja retoričko pitanje: „kuda idemo?“.

Na koncu knjige, na 203. stranici, Rajković je objavio i svojevrсни dodatak s ispravcima i nadopunama, koji je nastao nakon zaključenja rukopisa, a odnose se na neke pojedinosti iz povijesti bibliotekarstva u Petrovaradinu.

I da zaključimo. Rajkovićevo djelo je vrlo vrijedan doprinos kulturnoj povijesti Petrovaradina. Ono je pokazatelj autorove ljubavi prema povijesti, umjetnosti, zavičaju, svom hrvatskom narodu, svojim Petrovaradincima i svim ljudima dobre volje. Ono je, na koncu, rezultat njegovoga ogromnog truda glede toga da dio kulturne baštine Petrovaradina ne propadne i da njeni stvaraoci ne padnu u zaborav. U tome je u velikoj mjeri uspio zahvaljujući i savjesnosti njegovih predšasnika, Stanislava Prepreka i Zvonimira Vukovića u prvom redu. Budući da je knjiga tematski usko određena, razumljivo je da će ona biti prijemčivija određenoj skupini ljudi, rekao bih čak užem krugu ljudi, ponajprije mislim na one koje zanima kulturna povijest i bibliotekarstvo, a s teritorija su Vojvodine, prije svega Srijema i Petrovaradina. Svakako i obični ljudi, raznih zanimanja, a koji vole i poznaju Petrovaradin ili se sjećaju nekih ličnosti spomenutih u knjizi, mogu uživati u njoj i može im

biti vrlo zanimljiva, što je, inače, bio i glavni motiv u čitanju knjige i pisanju ovog prikaza njegovom autoru.

Dominik Deman

Josip Andrić, *Hrvatstvo i katolička kulturna obnova : članci i studije*, Glas koncila, Zagreb 2011., 327 str.

Život i djelo bačkog Hrvata Josipa Andrića, skladatelja, melografa, književnika, prevoditelja i kulturnog djelatnika, u ovdašnjoj su javnosti u posljednje vrijeme postali poznatiji zahvaljujući djelovanju njegovih poklonika i entuzijasta iz plavanjskoga HKUPD-a „Matoš“, koji, osim relativno čestih napisa o Andriću u ovdašnjim tiskovinama, jednom godišnje priređuju i „Dane A. G. Matoša i dr. Josipa Andrića“, s ciljem njezina uspomena na ove velikane, koji su podrijetlom vezani uz Plavnu. Ranije se o ovome, vjerojatno, najsvestranijem i najmarnijem kulturnom stvaratelju i društvenom djelatniku među vojvođanskim Hrvatima u XX. stoljeću, koji je rođen u šokačkoj obitelji u Bukinu (danas Mladenovo) 1894., moglo nešto malo saznati jedino unutar rijetkih tiskovina na hrvatskome ovdašnje Katoličke crkve, prije svega kalendara „Subotička Danica“.

Razlog za to, osim što su institucije sjećanja među Hrvatima u Vojvodini uvelike nerazvijene, situiran je u činjenici što je Josip Andrić cijeli svoj život bio angažirani intelektualac katoličkoga usmjerenja, to jest bio je i ostao vjeran katolik, što je javnim djelovanjem i svjedočio i nakon uspostave socijalističkoga društvenoga sustava. No, tako što, kao što se dobro zna, nije bilo poželjni svje-

tonazor za ideologiju i društveni sustav koji se gradio na ovim prostorima nakon Drugoga svjetskog rata. Naime, takvim je osobama, s jedne strane, bio onemogućivan nastavak javnoga djelovanja, a s druge strane kršćanske su sastavnice kulture bile ignorirane kako u javnosti tako i u novome, službenom sjećanju koje se ustrojavalo unutar institucija novoga sustava. Stoga ne treba čuditi što je jedan značajni dio kulturnoga nasljeđa i, uopće, povijesti u Hrvata u Vojvodini koji je bio vezan uz Katoličku crkvu, među ostalim i dio opusa Josipa Andrića koji je objavljen u ovoj knjizi, ostao uvelike zaboravljen, to jest nije čak ni elementarno iščitano, a kamoli svestrano protumačeno i stručno valorizirano.

U tom smislu, ostalo je gotovo nepoznato da je Andrićevo društveno i, uopće, javno djelovanje između dvaju svjetskih ratova bilo neposredno vezano uz aktivnosti Hrvatskoga katoličkog pokreta, pokreta koji je imao za cilj obnovu hrvatskoga društva prema načelima, nauku i duhu Katoličke crkve – idealni su mu se sažimali u načelima „Bog,

narod, socijalna pravda“. Pokret je utemeljen 1900. godine, a naglasak je u početku stavljao na rad u području kulture i razvoju tiska. Josip Andrić je već kao srednjoškolac, a kasnije i kao student, aktivno surađivao u nekoliko takvih tiskovina (npr. „Luč“, „Hrvatska straža“).

Publicističko djelovanje Josipa Andrića posljedica je njegova društvena angažiranja u politici, kulturi i novinstvu. Tako će, neposredno nakon propasti Austro-Ugarske i stvaranja Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca, mladi, školovani i već svjetonazorski formirani Andrić, započeti svoj politički angažman u institucionalnim okvirima Hrvatskoga katoličkog pokreta. Od osnutka Hrvatske pučke stranke – 1919., njezin je tajnik do ukinuća 1929. Istodobno, aktivan je i u novinstvu i nakladništvu. Godine 1919. Andrić preuzima uredništvo zagrebačkog tjednika „Seljačke novine“, koje uređuje do prestanka izlaženja 1927. Glavnim urednikom u Hrvatskom književnom društvu „Sveti Jeronim“ postaje 1921. i bit će na toj dužnosti do 1946., uredivši pri tomu više od 500 knjiga. Od 1929. do 1944. godine urednik je revije „Obitelj“. Dakako, svojim novinskim i publicističkim člancima prisutan je i u drugim listovima i časopisima. Posljedica toga jest da je njegova bibliografija vjerojatno jedna od najbogatijih među Hrvatima u Vojvodini – autor je više od 20 knjiga i preko 900 članaka.

Knjiga Josipa Andrića *Hrvatstvo i katolička kulturna obnova*¹ sadrži, pak,

¹ Andrićeva je knjiga inače objavljena kao 18. u nizu Biblioteke „Hrvatska katolička baština 20. stoljeća“, koju je 2006. godine utemeljila nakladnička kuća „Glas koncila“. Glavni je urednik Biblioteke mr. sc. Boris Petrač, a cilj

jedan reducirani izbor iz tako golema opusa. Izbor od 19 studija i članaka sačinio je dr. sc. Vladimir Lončarević. Objavljeni napisi su različite tematike, duljine i relevantnosti, a s obzirom na temu, mogu se podijeliti na one koji referiraju na književnu problematiku (npr. *Hrvatska katolička književnost* (str. 51-103) ili *K diskusiji o krizi književne kritike* (str. 123-128)), zatim na kulturna pitanja u širem smislu (npr. *Kulturne tendencije Radićeva seljačkog pokreta* (str. 169-176)), na publicistiku glazbene tematike (npr. *Genij glazbenoga juga* (str. 241-258)), na prožimanje kultura Slovačka i Hrvata (npr. *Andrej Hlinka i Hrvati* (221-239)) i, na koncu, politiku (npr. *Sveti Franjo i politika* (str. 137-144), *Pašić Srbuje, Radić planduje* (str. 163-167), *Politika kao nauka* (str. 201-219)).

Iz objavljenih studija i članaka se, pak, može iščitati sljedeće – Josip Andrić je osoba viševernoga zanimanja; on je neobično dobro informiran; smjelo tematizira brojna aktualna pitanja tadašnjeg društva; piše jasno i razgovijetno: za puk! Pri tomu, sve to i tako čini s pozicija kršćanskoga svjetonazora, što se posebice zrcali u kritici društvene zbilje i polemičkim napisima usmjerenih spram političkih takmaca, prije svega Stjepana Radića – u njoj svjedoči dosljednu zauzetost za načela socijalne pravde i društvene jednakosti, napose ravnopravnosti Hrvata u onodobnim državama te slabosti koje i sami očituju.

joj je prikazati stvaralaštvo i javno djelovanje zaboravljenih hrvatskih katoličkih intelektualaca radi „vrednovanja cjeline hrvatske katoličke duhovne baštine u sklopu hrvatske kulture i približavanja njezinih prošlostoljetnih vrijednosti suvremenim naraštajima“ (Vladimir Lončarević).

Za Hrvate u Vojvodini, pak, važan je i sljedeći uvid – u Andrićevim napisima pitanja, problemi i pojedinci iz hrvatske zajednice u Vojvodini integralne su sastojine njegovih općehrvatskih tematskih elaboracija. Na primjer, kada Andrić piše o hrvatskoj književnosti, opusi Alekse Kokića, Ante Jakšića, Petra Pekića... uvijek se spominju. Danas, na žalost, takvu praksu ne zatičemo gotovo nigdje, jer se u međuvremenu ono hrvatsko svelo na ono što postoji u Hrvatskoj, a ovdašnji hrvatski kulturni poslenici visoko su getoizirani.

Knjigu je izvanredno priredio književni povjesničar dr. sc. Vladimir Lončarević. Osim izbora od 19 studija i članka Josipa Andrića, knjiga još sadrži i informativno bogat Lončarevićev predgovor (*Zborovođa katoličkog preporoda*, str. 7-50), zatim Andrićev životopis kronologijski prikazan (str. 259-262), cjelovitu bibliografiju, koja je podijeljena u dva dijela – *Knjige i separati* (str. 263-264) i *Članci* (str. 264-318), te literaturu o Josipu Andriću (str. 319-321). Na taj način knjiga dobiva ne samo na većoj informativnosti već i na dodatnoj vrijednosti, napose kada je riječ o znanstvenoj korisnosti.

Tomislav Žigmanov

Tragovi Šokaca od Gradovrha do Bača 1688.-2008., Hrvatsko kulturno umjetničko prosvjetno društvo „Mostonga“ Bač i Franjevački samostan u Tuzli, Bač, Tuzla [2011.], 53 str.

Obimom nevelika, monografska publikacija o održanoj manifestaciji pod nazivom „Tragovi Šokaca od Gradovrha do Bača 1688.-2008.“ na 53 stranice